

Dissertatio Ivris Civilis Peri Apokryxes Sev De Abdicatione Ad Leg. VI. Cod. De Patr. Potestat.

Lipsiae: Ex Officina Langenhemiana, [1753?]

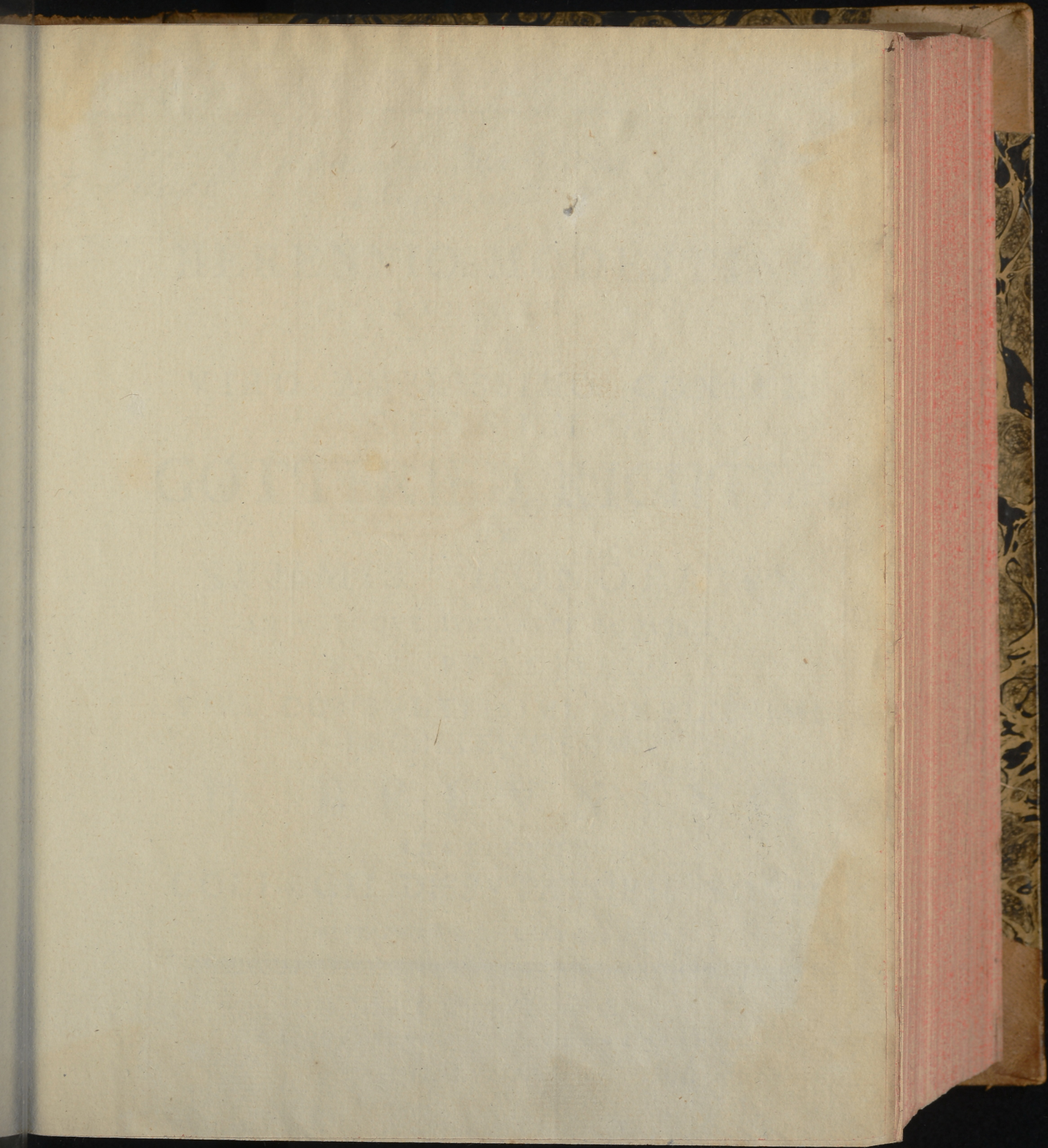
<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn870657976>

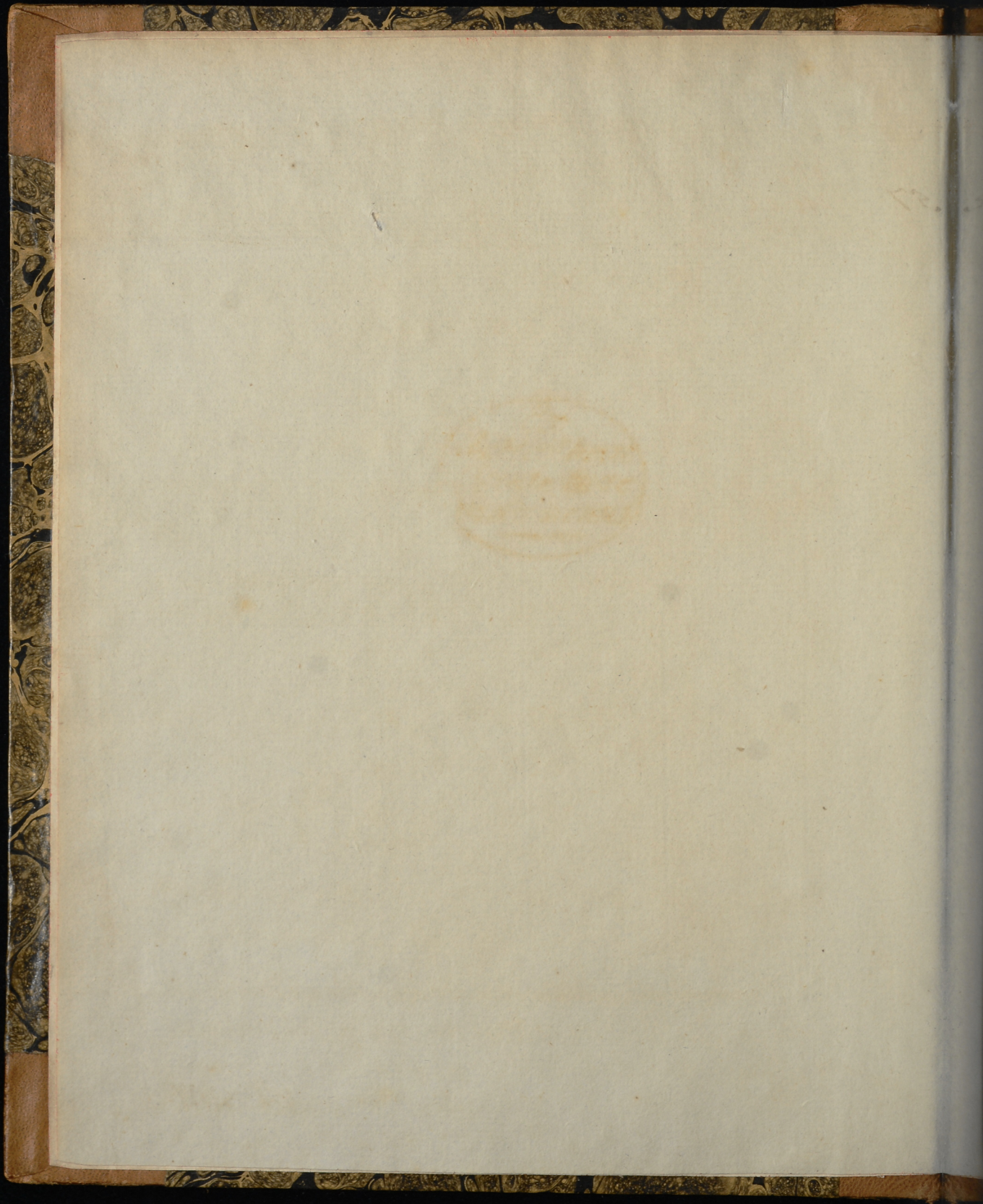
Druck Freier Zugang

K. K. — 1 (49.)

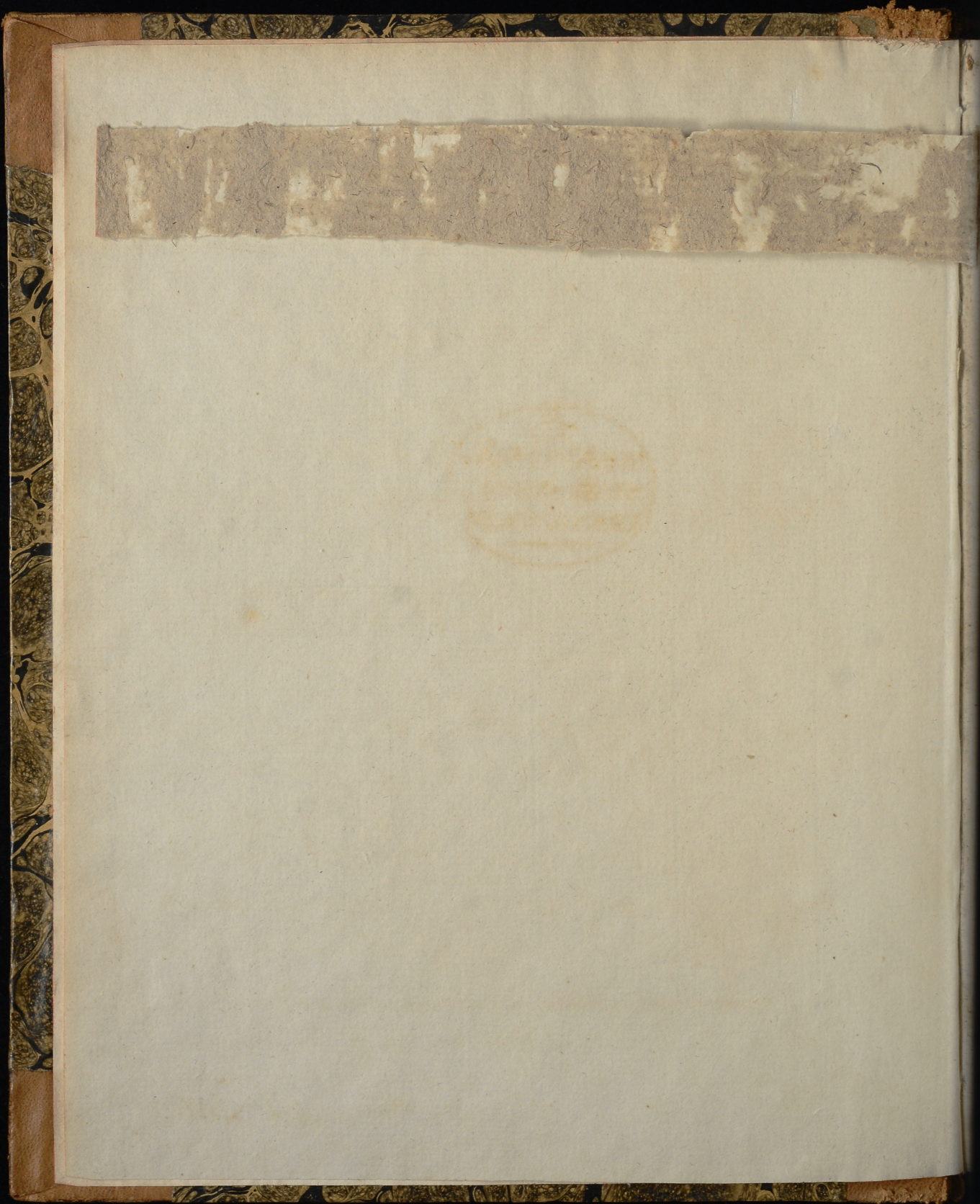

57 N° 8

H. Breuningii Dissertationes
et Programmata.

XLIX.

#7

DISSERTATIO IVRIS CIVILIS

Π Ε Ρ Ι

Α Π Ο Κ Η Ρ Υ Ξ Ε Ω Σ

S E V

D E

ABDICATIONE

AD LEG. VI. COD. DE PATR. POTESTAT.

Q V A M

ILLVSTRIS ICTORVM ORDINIS GRATIA

P R A E S I D E

D. CHRISTIANO HENRICO

B R E V N I N G

IN AVDITORIO PETRINO

DIE XIII. MARTII ANNO MDCCCXLIII.

D E F E N D E T

CHRISTIANVS HENRICVS KLESEL

ZITTAVIENSIS LVSATVS.

L I P S I A E

EX OFFICINA LANGENHEMIANA.

DISSERTATIO IVRIS CIVILIS
P E R I
ADOKHPYEEZ
S E V
D E
ABDICATIONE
AD LEG. VI. COD. DE PATR. POTESTAT.

Q V A M
ILLVSTRIS ICTORVM ORDINIS GRATIA
P R A E S I D E
D. CHRISTIANO HENRICO
B R E V I N G
IN AVDITORIO PETRINO
DIE XIII. MARTII ANNO MDCCCCLIII.
L D E R E N D E T
CHRISTIANVS HENRICVS KRESSEL

L I P S I A E
EX OFFICINA LITTEARVM HENRICI

V I R I S
M A G N I F I C I S
C O N S V L T I S S I M I S E X C E L L E N T I S S I M I S
A M P L I S S I M I S P R V D E N T I S S I M I S

C O N S V L I B V S
S Y N D I C O
P R A E T O R I B V S
A S S E S S O R I
S C A B I N I S

RELIQVISQVE
S E N A T O R I B V S
M E R I T I S S I M I S
C E L E B E R R I M A E
Z I T T A V I E N S I V M
C I V I T A T I S

P A T R O N I S S V I S C O L E N D I S

VIRIS
MAGNIFICIS
CONSULTISSIMIS EXCELLENTISSIMIS
AMPLISSIMIS PRUDENTISSIMIS
CONSULIBVS
SYNDICO
PRAETORIBVS
ASSESSORI
SCABINIS
RELIGIOSAE
SENATORIBVS
MERITISSIMIS
CELEBRISSIMAE
CITTAE CIVITATIS
PATRONIS SVIS COLENDIS

VIRI
MAGNIFICI
CONSULTISSIMI EXCELLENTISSIMI
AMPLISSIMI PRUDENTISSIMI
PATRONI OMNI OBSEQUIO
COLENDI

Gratia *VESTR*A, *VIRI* MAGNI-
FICI, CONSULTISSIMI,
PRUDENTISSIMI, tanta est,
ut nullus dubitem, ad eam accedere,
atque per eam *VESTRVM* implorare arbitrium.
Offero *VOBIS* primum studiorum meorum acade-
micorum publicum specimen, et ut eorundem ratio-
nem officiosissime reddam, et ut pietati meae meoque
demum obsequio satisfaciam. Obstrictum me ad hoc
peragendum iudicabam et nisi gratia *VESTR*A
plane singularis mihi animum addidisset, facile deti-
neri potuissem, fretus tamen ea ipsa gratia iudicio
VESTRO summo meorum studiorum primitias
sacras esse volui. Si quid est, quod opto, id vnum
erit, ut meae pietatis documentum gratiose accipere

meorumque studiorum rationes approbare velitis.
Felix ero, si huius voti mei compos factus fuero,
cui hoc iungo votum, ut *SVMMVM NVMEN*
VOS saluos et incolumes *VESTRASQVE*
FAMILIAS SPLENDITISSIMAS sospi-
tes et florentes ad sera tempora esse iubeat. Cum
sola pietas meorum votorum ratio sit, non dubito,
quin *DEVS* me eorum compotem faciat, eoque
facto gloriae mihi erit, si diutissime permanebo

NOMINIBVS VESTRIS
MAGNIFICIS CONSVLTISSIMIS
EXCELLENTISSIMIS AMPLISSIMIS
PRVDENTISSIMIS

Dabam
Lipsiae d. XIII. Mart.
CICICCLIII.

DEDITISSIMVS

CHRISTIANVS HENRICVS KLESEL
RESPONDENS.

Π Ε Ρ Ι
Α Π Ο Κ Η Ρ Υ Ξ Ε Ω Σ

S E V

D E

A B D I C A T I O N E

AD LEG. VI. C. DE PATR. POTEST.

C A P V T I.

Voluit vniuersi conditor, vt homines per viam naturae producerentur, quo finem, quem in creando orbe sibi posuerat, obtineret. Indidit stimulum videlicet libidinem, quo faciliores homines ad naturae opus subeundum fierent. Sed cum iusti lex non aequae procreatae soboli ius perfectum daret, vt aleretur et educaretur, addidit *σοφην*, quam cum brutis communem haberent homines, vt ipsius naturae stimulum. Fuit hic naturae amor vera causa, vt personae illae generantes concipientesque non tantum in societate pacto inita persisterent et procreatam sobolem enutrent, sed et non prius ex suis sedibus et a se expellerent, quam vbi eandem viderent satis ad sua sibi paranda alimenta habilem. Edocuit demum,

mum, cum non tantum voci legis naturae parerent homines, sed et suasionibus ethicis obsequerentur, ea ipsa ethica eos, ut suos secum retinerent liberos, cumque vitae consortio magis vterentur, hos, quos ex se procreauerant, magisque propter educationis beneficium imperfecte saltem obligatos putabant, socios caperent. Haec ipsa societas, quae sic inter generantes et generatos orta quamque posterior aetas *familiam* appellauit, tacito, ut plerisque videtur, nitebatur pacto. Poterant enim obsequio et societati parentum se subtrahere liberi, cum id iusti lex non impediret, at ubi in societate illa permanebant, quod ipsis licuerat, cum nec hoc natura prohibebat, tacite seu facto consentiebant. Sed si id pactum fit tacitum, eo usque ius quoddam dabit parentibus, obsequium et reuerentiam exigendi, quousque tacite consentiunt. Iam vero si ipsis societas displicet, licite discedunt a societate et hoc facto cessat ius, quod parentes obtinuerant exigendi reuerentiam et obsequium.

Licet quidem primum natura per legem pacis cultum iniungat, commendauit sese tamen socialitas, non ut inde actionum iustitia diiudicaretur, sed commoda ex socialitate prouenientia tot societatum causa fuit, ut sic ab ea vita recederent, quae ad solas leges naturae composita videbatur. Factum quoque id in familiarum origine. Commoditatis studium suadebat parentibus, quos morum cultus emolliuerat, praeter *σὺγγενή* naturalem, ut suos liberos secum retinerent, sed et suadebat, ut liberi in conuictu parentum persisterent. Fuere in illa societate primum parentum iura cum liberis aequalia, nec lex naturae imperium nec obsequium exigebat, quippe quae lex omnibus aequalia dederat iura. Morum tamen regulae postea excultae, quas nunquam naturae conditor frustra rationi hominum implantauerat, quaeque tantum ad beatam vitam conferunt; docuere liberos alimenta atque educationem a parentibus nullo iure adhuc cogente perceptam, exigere gratitudinem, reuerentiam atque obsequium. Docuere hae ipsae regulae parentes, posse se a liberis ob educationem et alimenta praestita,

praestita, reuerentiam obsequium gratumque expectare animum. Auxilio venit his obligationibus imperfectis impetus quidam naturae, amorem dicas, quem tamen ipsae morum regulae excitasse videbantur. Cumque tandem vera inter eos societas orta, is, qui causa fuerat illius societatis munitus tot tantisque adiumentis ex morum cultura haustus, adfectauit ius quoddam curandi ipsam societatem, determinandi dirigendique actiones sociorum suorum in societatis suae commodum et emolumentum. Auxit demum, cum plures sese coniunxerint pacto familiae ciuitatemque efformauerint, quaeuis ciuitas parentum quoque iura maxime ex causis politicae cuiusuis quoque ciuitatis. Ea, quae antea iura imperfecta videbantur, lex ciuilis demum fecit perfecta. Iniunxit ciuitas liberis perfectas obligationes, quae in parentibus perfecta produxit iura. Sed haec omnia iura et obligationes quaeuis respublica ad singulares rationes composuit. Sic mihi videtur orta esse patria potestas; tamen cuius liberum relinquam iudicium si forsitan minus recte coniecerim. Duxit me in hanc sententiam, quod prope apud omnes, quantum constet, gentes potestas quaedam parentibus data fuerit, licet illa non semper vbique eadem fuerit, sed aliis maior, aliis vero restrictior.

Cognita fuit patria potestas populo Iudaico, cuius iura nuper exposuit *Perillust. Georg. Christ. GEBAVERVS.*^{a)} Imo si vel nulla alia probandi argumenta adessent, possent probari ex *Lege I. Tabul. II. Iuris Mosaici*, quae parentibus ius dat exigendi reuerentiam et obsequium, quod posterius inuoluit ius parentibus competens dirigendi actiones liberorum, quae vnica Lex est sanctione poenali quodammodo munita. Tantam vero Iudaeis ex suo iure fuisse potestatem, quantam parentibus lex Romana concessit, id me fugit, nisi singularis accederet contumacia, quam MOISES vltimo supplicio puniendam arbitratur. Neque ignorauere Graeci parentum liberorumque mutuas obligationes et iura, quae alias sub patria potestate continentur. Erat in illis parentum iuribus hoc,

vt,

a) GEBAVERVS *diff. II. de Patria Potestate.*

ut, si egerent, a liberis essent alendi. In hunc enim modum liberos lex SOLONIS teste Sam. PETITO^{b)}) obligauerat. Ὁ τοὺς γονέας τύπτων, ἢ μὴ τρέφων, ἢ μὴ παρέχων ὀνησῶ καὶ τὰ ἐπιτήδεια, ἀτιμὸς ἔστω. i. e. *Si quis parentes pulsauerit, aut non aluerit, aut tectum ad habitandum ceteraque necessaria non praeauerit, infamis esto.* Quodsi vero infamiam liberi sibi contraherent non praestitis parentibus alimentis, id prius fieri non poterat, quam si parentes ex sua parte officio suo pietatique satisfecissent. Consistebat vero hoc officium et in hoc, ut liberos artes docerent cuiusvis conditioni conuenientes. Ita enim statuit SOLON teste EODEM: ^{c)} Υἱὸν τρέφειν τὸν πατέρα μὴ διδάξάμενον τέχνην ἔπειτα νόγκας μὴ εἶναι. i. e. *Filius, quem pater artem non docuerit, alere obstrictus ne esto.* Et quo facilius parentes scirent, quas artes docerent liberos, Lege determinauit hunc in modum. Τοὺς παῖδας διδάσκεισθαι πρῶτον νῆν τε καὶ γράμματα καὶ τοὺς μὲν ὑποδέεσθαι πρᾶττοντας, ἔπειτα περὶ τὰς γεωργίας, καὶ τὰς ἐμπορίας, καὶ τὴν τέχνην. τοὺς δὲ βίον ἰανὸν κεντημένους περὶ τε μουσικὴν, καὶ ἵπτικὴν, καὶ τὰ γυμνάσια, καὶ τὰ κυνηγέσια, καὶ τὴν φιλοσοφίαν διατρέβειν. Interpretatur Petitus: *Pueri natate et literas primum docentur. Tenuiores deinde ruri opus facere, aut peregre ad mercaturam ire, aut artem exercere: Honestiores autem in musicis, in re equestri, in Gymnicis, ad venandum, in Philosophia instituuntur.* Constituit has artes ex Politia reipublicae suae, cui Leges scriberet. Plurimum absoluebatur illa Atticorum patria potestas effectibus quibusdam, quos ethica docuerat, videlicet Iure exigendi reuerentiam, obsequium, pietatem et alimenta. Sed an et dominium quoddam competat parentibus ex iure Attico in liberos suos, id saltem ambiguum videtur. *Ius vitae necisque* habuisse patres Atticos ex Sext. EMPIRICO^{d)}) et ANONYMO in

HERMO-

b) PETITVS ad *Leges Atticas*. p. 167.c) IDEM *ibidem* p. 168.d) EMPIRICVS *Hypoth. L. III.* p. 24.

HERMOGENEM^{e)} probat *Ezech.* SPANHEMIVS;^{f)} sed in commercio fuisse et vendi potuisse liberos id teste PETITO^{g)} prohibuit SOLON. Ait lex: Μη ἐξείναι θυγατέρας πωλεῖν, μήτ' ἀδελφάς, πλὴν ἂν μὴ λάβῃ παρθένον ἀνδρὶ συγγεγεννημένην. h. e. *Filiam aut sororem vendere nemini ius esto, nisi eam virginem cum viro concumbentem deprehenderit.* Licet vero lex de *filia* vel *sore*re concepta sit, ipse tamen Petitus de *filio* intelligit. Vellem ut probasset aliunde. Forsan et hic sic progrediendum uti in PARIATORE.^{h)} *Lex Romuli dedit patri in filiam vitae necisque potestatem* non excluso filio, uti optime monet *Corn. van BYNKERSHOEK.*ⁱ⁾ Licuisse vero parentibus vendere liberos ante Solonem, ipse concedit Petitus, quare putarem prohibuisse eum forsan, ne filiae venderentur, quominus pudicitia detrimentum pateretur. Sed coniectura est. Superest alia lex quae patriam potestatem graecorum probat, videlicet quae de abdicatione agit, sed deinceps eam interpretabimur.

Nec incognita patria potestas maioribus nostris, quam tamen magis positam habuere in iuribus reuerentialibus et obsequio iureque usufructus, quam ut patri quoddam dominium concederent. Sed cum haec ad scopum nostrum haud pertineant, multaue in eam rem dixerit *Io. Theoph.* HEINECCIUS,^{k)} haec lubens praetermitto.

Superauit vero nulla vnquam gens in determinandis iuribus et effectibus patriae potestatis Romanos, ut recte dixerit Imperator IUSTINIANVS.^{l)} *Ius patriae potestatis, quod in liberos habemus, proprium est ciuium Romanorum. Nulli enim alii sunt homines, qui talem in liberos habeant potestatem qualem nos habemus.*

B 2

Intel-

e) ANONYMVS in HERMOGEN. p. 355.

f) SPANHEMIVS in *Orbe Roman.* Cap. XXIII. p. 374.g) PETITVS *Comment. in Leg. Attic.* p. 159.h) PARIATOR *LL. Mosaic. et Roman. Tit. V. §. 8.*i) van BYNKERSHOEK *de Iure occident. liberos. cap. I.*k) HEINECCIUS in *Element. Iur. Germ. Lib. I. §. 138. sqq.*l) IUSTINIANVS in *§. i. I. de Patr. Potest.*

Intellexisse sub *aliis hominibus* quidem videtur BORCHOLT ^{m)} eos, qui in imperio romano fuerunt, nec tamen ciues, vt adeo ad peregrinos respexerit. Sed generalior est sermo imperatoris vt commode de aliis gentibus intelligi possit non vero de iis tantum, qui in orbe Romano vt peregrini viuebant. Potest equidem excusari interpretatio *Borcholti*, si ad GAIUM ⁿ⁾ ex quo prima verba petierat Imperator, applicemus, quod videlicet potestas illa propria sit ciuibus Romanis, oppositis peregrinis, quod poterat *Caius*, cum ante *constitutionem* diui *Marci* scriberet. At cum postea Caracalla omnibus, qui in orbe Romano essent, ius ciuitatis concederet, frustra fuisset haec Imperatoris obseruatio, in quam sententiam me deduxit *Ezech. SPANHEMIVS.* ^{o)} Forfan nemo facilius hic dabit imperatoris mentem, quam ille ipse Institutionum compilator et Paraphraestes THEOPHILVS. ^{p)} Scribit: "Ὡς οὖν iuris ciuile ἔστι τοῦτο τὸ νόμιμον· τὸ γὰρ κατὰ τῶν οἰκετῶν iuris gentium. i. e. *Est ergo ius illud* (sc. patriae potestatis) *iuris ciuile: nam potestas, quam in seruos habemus, iuris gentium est.* Non differt a nostra interpretatione Theophilus, quippe sub *iure ciuili* ea intelligit, quae arbitraria sunt, et determinatio iurium potestatis patriae apud Romanos omnino originem arbitrariis debet. Sed dominica illa potestas in seruos et aliis gentibus nota, atque apud eos peraeque custoditur, hinc eam tribuit iuri gentium.

CAPVT II.

Patriam potestatem in pietate, haud vero in atrocitate consistere debere, docent quidem iura, licet prope omnem atrocitatem leges Romanae patribus iisque solis permiserint. Quid vnquam potuit esse atrocius quam *IUS VITAE ET NECIS*, quod patres in suos habuere liberos, vnde facillime constat de causa, cur patriam

m) BORCHOLT ad §. 1. I. de Patr. Potest.

n) GAIUS in L. 3. ff. de bis qui sui iur.

o) SPANHEMIVS in Orb. Rom. cap. XXIII. p. 373.

p) THEOPHILVS in Paraphr. ad §. 1. I. de Patr. Potest.

patriam illam potestatem toties *paternam* dixerint *maiestatem*. Tribuit originem huius effectus patriae potestatis VLPPIANVS ^{q)} moribus, sed iis, quos ex Legibus Regiis retinuerant. Solebant enim veteres Romani ea iura, quae leges regiae introduxerant, moribus tribuere, quippe exosum regii iuris nomen erat. Peruidit id quoque *Corn. RITTERSHVSIVS* ^{r)} et omnium optime *Corn. van BYNKERSHOEK* ^{s)} qui vt veram patriae potestatis originem ex Legibus regiis et maxime Romuli erueret atque probaret, consentientem adducit PAPINIANVM apud PARIATOREM ^{t)} cuius verba sunt: *Cum patri LEX REGIA dederit in filiam vitae necisque potestatem. cet.* Satis vero de hoc effectu patriae potestatis dixit et *Gerh. NOODT* ^{u)} et *Corn. van BYNKERSHOEK* ^{x)} Sed vtrique etiam de fine huius iuris solliciti grauem habuere litem. Hanc meam non facio, quamuis facile eandem componi posse arbitrer, maxime cum vtrisque sententia quid veritati in se habeat, dixit tamen *Illustr. GEBAVERVS* ^{y)} Sed ea ipsa Lex XII. Tabularum ex moribus seu Legibus regiis oriunda, quae ius vitae necisque romanis dederat patribus, aliud iisdem ius concedit. Fingit hanc Legem DATTIVS ^{z)} in hunc modum: ENDO LIBERIS IVSTIS IVS VITAE NECIS VENVDANDIQVE POTESTAS EI ESTO. SI PATER FILIVM TER VENVDVIT FILIVS A PATRE LIBER ESTO. Recte huius iuris vendendi liberos cum omni Patria Potestate *dominio* tribuit *Corn. van BYNKERSHOEK* ^{a)} imo *dominio* illo *quiritario*, quod cuius cui romanò proprium in *res suas*, sub quibus adeo in legibus liberi comprehenduntur. Exposuit tamen latius hoc parentum ius ipse *Dattivus*

B 3 tius

- q) VLPPIANVS L. 8. ff. de his qui sui vel alien. iur.
 r) RITTERSHVSIVS *Commentar. ad Tit. I. de Patr. Potest.*
 s) van BYNKERSHOEK *de Iur. occid. liber. Cap. I.*
 t) PARIATOR in *Collat. LL. Mos. et Rom. Tit. V. loc. 8.*
 u) NOODT in *Iulio Paulo et in Amica Responsione contra Corn. van Bynkershoek.*
 x) van BYNKERSHOEK *cit. lib. et in Notis ad NODTII Amicam Respons.*
 y) GEBAVERVS *diff. de Patria Potest.*
 z) DATTIVS *de Iure Vendend. liberos Cap. II.*
 a) BYNKERSHOEK *de Iur. occid. lib. c. I.*

tius, vt sic nihil addam. Neque tantum persona liberorum patribus noxa, verum et ipsa eorum bona. Regula erat, vt quicquid acquirerent liberi, patri acquirerent, quod ius vero postea iuris prudentia media, excogitatis variorum peculiarium speciebus, imminuit, de quorum origine dixit GALVANVS. ^{b)} Produxit demum Dominium hoc patri competens vel maiestas illa domesticum iudicium. Sed de hoc deinceps dicamus.

CAPUT III.

Fuit apud Athenienses Lex: ΤΟΥΣ ΓΟΝΕΑΣ ΚΥΡΙΟΥΣ ΕΙΝΑΙ ΑΠΟΚΗΡΥΞΑΙ. h. e. Parentibus liberos abdicare ius esto, quam legem Rhetores, quod apud Lucianum, Libanium, Quintilianum Senecam factum est, toties declamationum suarum fecere obiectum. Competiisse Graecis patribus potestatem in liberos suos, liberis vero competiisse iura familiae vel aliunde satis constat. Sed haec ipsa parentibus competentia iura id quoque continebant, vt suos domo pellere liberos possent, non quandoque placeret patri, sed quando iusta probataque causa adesset, quam *δικασήριον* approbauerat. Probat id LUCIANVS. ^{c)} Οὐ γὰρ, inquit, ὁπᾶσω ὁ πάτερ ὁ νομοθέτης, οὐδὲ πάντας υἱάδας, οὐδὲ ὅσᾶντις ἀν ἐθέλωσι ἀποκηρύττειν συγμεχούρημε, οὐδ' ἐπὶ πάσαις αἰτίαις. Neque enim legislator omnibus, o pater, istam potestatem permittit, neque vt quoslibet filios, neque quibuslibet de causis abdicent. Mox ipse subiicit: Καὶ διατοῦτο οὐκ ἐλευθέρα ἐστὶν γίνεσθαι, οὐδ' ἀκριτον τὴν τιμωρίαν· ἀλλ' εἰς δικασήριον ἐνάλεσε, καὶ δοκιμασίας ἐνάθησε, τοὺς μὴτε πρὸς ὄργην, μὴτε διαβολὴν τὸ δίκαιον κρωοῦντας. i. e. Ideoque iussit, ne libera esset ac extra iudicium vindicta, sed ad iudices vocat et aestimatores constituit, qui neque per iracundiam neque per calumniam iudicent, quod iustum est. Publice vero fiebat atque ex lege vel in iudicio vel te-

stibus

^{b)} GALVANVS de usufructu Diff. var. cap. VII. p. 55.

^{c)} LUCIANVS in Abdicato.

fribus adhibitis iisque tantum, qui ad familiam abdicandi haud per-
 tinebant. Probari id potest ex LIBANIO. ^{d)} Ait apud eundem
 morofus abdicans filium: Ἐξελῶ γὰρ αὐτὸ τῆς οἰκίας ὑπὸ μάρτυ-
 ρων ὑμῶν· ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἔδοξε τῷ Χρησῶ νομοθέτῃ, μὴ ἐμὲ κύριον
 εἶναι, ἐξῶσαι τὸν ἐμοὶ διαφέροντα, ἀλλὰ συμπύφους λαβεῖν τοὺς
 μήτε τοῖς ἐμοῖς, μήτε ἐμοὶ τι προσήμοντας. h. e. Expellam enim
 ipsum aedibus meis coram vobis testibus, sed propterea, quod pro-
 bo legislatori visum est, non in me situm esse, ut eiiciam eum,
 qui mihi aduersatur, verum ut suffragatores eos accipiam, qui
 neque ad meos neque ad me quidquam attinent. Alienus est a Lu-
 ciano PLATO. ^{e)} Ὁν ἀνθυμὸς ἐπὶ τῇ μηδαμῶς εὐτυχίᾳ, εἴτ' οὖν
 ἐν δίκῃ, εἴτε καὶ μὴ ὄν ἐτεκέ τε καὶ ἐξεθρέψατο τοῦτον ἐπιθυμῶν,
 ἀπαλλάξαι τῆς αὐτοῦ ξυγγενείας μὴ φάυλως οὕτως ἐξέσο μὴδ'
 εὐθύς τοῦτο δοῦν· πρῶτον δὲ συλλεξάτω τοὺς αὐτοῦ ξυγγενεῖς μέ-
 χρι ἀνεψιῶν, καὶ τοὺς υἱεὺς ὡσαύτως τοὺς πρὸς μητρός. Inter-
 pretatur Marfilius Ficinus: Quando aliquid infelici indignatione
 commotus siue iure seu iniuria irascatur, quem genuit educavitque,
 a cognatione sua cupit reiicere, non liceat leuiter subitoque id fa-
 cere, sed primum genere sibi propinquos usque ad patruales, pro-
 pinquos item filios ex parte matris conuocet. Respicendum quo-
 que videtur Platoni ad maiorem votorum numerum. Sed cum
 Libanius extraneos Plato propinquos adhibendos putet testes,
 potius Luciani sententiae me comitem adiungerem, cum Plato-
 nem leges finxisse satis constet. Non vero nego Libanium quo-
 que non agere Ictum, sed Rhetorem potius aut Sophistam, et sic
 nec testem esse omni exceptione maiorem. Sed sunt coniecturae
 et cum melior probatio deficiat, hac simus contenti necesse est.
 Tantum vero certum est, patrem propria auctoritate filium abdi-
 care non potuisse, nec potuisse id absque iusta et probata causa.
 Prius probat LIBANIUS ^{f)} addita simul causa, cur in iudicio fieri
 debuerit

d) LIBANIUS *Declamat.* XXXVI.

e) PLATO *de Legibus Dial.* XI.

f) LIBANIUS *in Declamat.* XXXVIII.

debuerit, vel uti antea ipse sophista posuerat, testes adhibendi fuerint. Ait: Διὰ τοῦτο γὰρ Φήσι καθίζω δικαστήριον ὑΦαρμόμενος τὴν τῆς πατέρων ὀργὴν, ἔξω πολλαῖς τοῦ δικαίου Φερομένην· ἐπεὶ δὲ τοίνυν τιμωρία τὸ γιγνομένον ἐστὶ, δειχθήτω πρὸ τῆς ζημίας τὰ κακουργήματα. i. e. Nam propterea, inquit, lex iudicium constituo, quod suspectam habeam parentum iram, qui saepe iuris septa transiliunt, quoniam igitur supplicium est, quod fit in abdicatione, maleficia ante mulctam doceantur. Posterius contra vel ex hoc loco patet, cum saltem permissam dicat abdicationem propter κακουργήματα. Consentit PLATO ^{g)} verbis: κατηγορεῖτω δὲ ἐν τοῦτοις διδάσιων ὡς ἀξίον ἅπασιν ἐκ τοῦ γένους ἐκκεκηρύχθαι. i. e. Apud quos accuset filium, ostendat, dignum esse, qui a propinquis suis depellatur. Nemo vero melius τὰ κακουργήματα et sic abdicationis causas explicat, quam ipse LIBANIVS ^{h)} cum abdicatum sic loquentem inducat: Ἄλλ' οὐ λάγνις, οὐδὲ ἄσωτος, οὐδὲ πυρροκόπος εἰμὶ· οὐδὲ κυβεία προσέχω τὸν νοῦν· ἐπὶ τοῦτοις ἀποκηρύττειν ὁ νομοθέτης ἐκέλευσεν. Interpretatur: At neque lascivus, neque prodigus, neque scortator ego sum, neque aleae mentem adhibeo, his de causis legislator abdicare iubet. Et apud EVNDEM ⁱ⁾ filius abdicandus obiecit patri; Μεθύοντα λαβῶν ἀγανακτεῖς; ἐκπεφορημέτ' αὖτις τῶν ἐνδῶν; κυβέουσα; πόρνην ἔχοντα; ἀλλ' εἰς σεαυτὸν τι πεπαρωνημέτ' αὖτις; κακῶς ἔπων; ἀναιδὲς ὑπέβλεψα; πληγὰς ἠπέλησα; ἠτιασάμην πρὸς τὸν πλησίον; σκαιὸν ἀπεκάσασα καὶ τραχὺν ἀρρώσθοντος κατημέλησα; ταῦτα ἐπίδειξον. transcribunt: An succenses, quod me temulentum deprehenderis? an quod amouerim aliquid ex iis, quae domi erant? an alea ludentem? an scorta habentem? an vero procacitate et insolentia usum apud te? Summe conuiciatus? an impudenter intuitus? an verbera minitatus? an apud vicinos accusaui? an imperitum, rudem et asperum vocaui? an aegrotantem contemsi? haec proba.

Nec

g) PLATO de Legibus Lib. XI.

h) LIBANIVS in Declamat. XXXVI.

i) LIBANIVS Declamat. XXXVIII.

Nec defuerunt effectus ἀποκηρύξεως. Abdicatus enim ea omnia familiae successionisque iura amittebat. Docet effectus LVCIANVS^{k)} Καὶ μοι τοιαῦτα παρὰ τοῦ πατρὸς ἦν πρὸς τὸ μαθεῖν ἐφόδια λύπη καὶ ἐρημία καὶ ἀπορία μίσος οἰκείων καὶ ἀποσροφὴ συγγενῶν. i. e. *Nam abs te patre mihi ad discendum dabatur huiusmodi viaticum, molestia, solitudo, egestas, familiarium odium, cognatorum auersatio.* Docet alios effectus praeter hos apud LIBANIVM^{l)} pater filium suum abdicans. Ait: οὐ βούλομαι τοῦτον εἶναι τῶν ἐμῶν κληρονόμον. i. e. *Nolo enim eum habere meum heredem.* Adde, quae affert SAM. PETITVS.^{m)} Fiebat abdicatio formula solenni, quam ille ipse Libanius exhibet. Τουγαροῦν ἀπαλλάττον μὲν σένων καὶ οἰμῶζων καὶ μηδενὸς ἂν κύριος. i. e. *Quamobrem discede a me gemens et lamentans et nullius rei dominus.* Prouocat praeterea SAM. PETITVSⁿ⁾ ad locum HESYCHII, cuius verba sunt: ἀποκήρυκτος, ὁ ἐπὶ ἀμαρτήμασιν ἐπιπεσὼν τῆς πατρίδος οἰκίας. i. e. *Abdicatus, qui propter peccata decidit ex patria familia seu domo.* Nunquam vero eum produxit effectum abdicatio, ut abdicatus simul iura ciuitatis amitteret, si PLATONI^{o)} fides habenda. Ait: πᾶσις ἀποκηρυγμένος οὐκ ἂν ἐξ ἀνάγκης ἀπολις εἴη. i. e. *Abdicatus filius obinde non cogitur extra ciuitatem esse.* Respexit ad hanc abdicacionis ceremoniam LYCOPHRON.^{p)} qui sic cecinit:

Ὁ μὲν πατὴρς μομφαῖσιν ἠλασθημένος κυχρῆος
ἀτρων.

Primus quidem patris criminatibus expulsus antris
Cychrei.

Duplex demum abdicacionis genus constituit QVINTILIANVS:^{q)} *Abdicacionum, inquit, formae sunt duae: altera criminis perfecti, ut,*

k) LVCIANVS *In Abdicato.*

l) LIBANIVS *Declamat. XXXVI.*

m) PETITVS *in Legibus Atticis. p. 158.*

n) PETITVS *cit. loc.*

o) PLATO *de Legibus Lib. XI.*

p) LYCOPHRON. v. 450.

q) QVINTILIANVS *Decl. CCLXXI.*

ut, si abdicatur adulter, raptor. Altera imperfecti, veluti pendens et adhuc in conditione positi, quales sunt, in quibus abdicatur filius, qui non pareat patri. Sed haud peruideo, quae inter utramque formam illam abdicationis fuerit differentia. Is, qui abdicatus exul quidem erat ex familia, sed cessabat illud exilium, simulac cum patre in gratiam redierat, quo factio sua quoque pristina recuperabat iura. Dicebant hoc ἀναλαμβάνεσθαι εἰς τὸ γένος cui opponunt ἐπιπίπτειν τοὺς γένους, quod probat MEVRSIVS^{r)} et CASAVBONVS^{s)} qui et idem ex Quintiliano probat, abdicatos exules domus suae, illos vero, qui iterum in familiam recepti erant, reduces dici. Quare cum haec ita sint, abdicatione videtur actus legitimus quo pater solenniter filium inter viuos propter delicta commissa ex familia sua abiicit eumque amplius filium esse negat. Iam videamus, quid apud Romanos obtinuerat!

C A P V T III.

Patrium illud ius patriamque potestatem, quae Romulo originem debet, nemo accuratius exhibuit DIONYSIO HALICARNASSENSI.^{t)} Ait: Ὁ δὲ τῶν Ῥωμαίων νομοθέτης ἅπασαν, ὡς εἶπεν ἔδωκεν ἐξουσίαν πατρὶ κατ' ἡοῦ, καὶ παρὰ πάντα τὸν τοῦ βίου χρόνον, εἴαν τε εἰργεῖν, εἴαν τε μαισιγοῦν, εἴαν τε δέσμιον ἐπὶ τῶν κατ' ἀγρὸν ἔργων κατέχειν, εἴαν τε ἀποικιστῶν προαιρῆται, καὶ τὰ πολιτικὰ πράττων ὁ παῖς ἢ ἡδη τυγχάνῃ. κ. τ. λ. Romanorum autem legislator omnem, ut breuiter dicam potestatem patri dedit in filium, idque toto vitae tempore, siue in carcerem eum detrudere, siue flagris caedere, siue vinctum ablegare ad rustica opera, siue necare libeat; etiamsi filius tractet rempublicam. caet. Non tantum dominium quiritarium patri competiit in filii personam, hinc ius vendendi, ius vitae necisque, ius acquirendi per filium

r) MEVRSIVS ad Lycophronis c. 1.

s) CASAVBONVS ad Laetium L. I. n. 94.

t) DIONYSIVS HALICARNASSENS. Hist. Rom. L. II.

filium eiusque actiones dirigendi; sed et *iudicium* domesticum in suos suaeque potestati subiectos exercet. Venit inde ut pater filium in carcerem deicere, flagris caedere et ad rustica opera ablegare potuerit. Forsan ex hac iudicandi potestate orta Lex Romuli alia, quam exhibet et probat *Christ. Godfr. HOFFMANNVS,*^{u)} vi cuius *maritus uxorem, quae peccasset, ex suo arbitrio punire poterat.* Cum enim vxor romana frueretur iuribus filiae familias, eo facilius hoc adfirmari poterit. Antiquissimum hoc est iudicium, cuius iam *P. Horatius* in defensione filii sui *Curiatorum Victoris*, sed sororis occiforis mentionem facit apud *LIVIVM.*^{x)} *Moti homines sunt in eo iudicio maxime P. Horatio patre proclamante se filiam iure caesam iudicare, ni ita esset, PATRIO IURE in filium animaduersurum fuisse.* Nec desunt exempla alia iudicii paterni. Sic apud *VALERIVM MAXIMVM*^{y)} *Cassius Viscellinus filium suum adhibito propinquorum et amicorum consilio affectati regni crimine domi damnauit: verberibus affectum necari iussit ac peculium eius Cereri consecrauit.* Clarius exemplum est *Manlii Torquati* apud eundem *VALERIVM*^{z)} et *FLORVM.*^{a)} Cum enim Macedonia prouincia romana ad Senatum de filio *Silano* querelas per legatos detulisset senatusque causas cognosceret, petiit a patribus conscriptis, ne quid ante de ea re statuerent, quam ipse *Macedonum filique sui causam inspexisset*; Mox pergit: *Solus pater remoto necessariorum consilio utrique parti per totum biduum vacauit et tandem demum tulit sententiam.* Potuit ergo pater vi potestatis suae varias in suos statuere liberos poenas, inter quas quoque fuit abdicatio, qua pater filium expelleret ex domo sua suisque penatibus et sacris domesticis. Idem placet *SCHVBARTHO*^{b)} qui nobiscum consentit. Formula fiebat id

C 2

solenni

u) *HOFFMANN. in Collect. Leg. Reg. in Hist. Iur. Vol. II.*x) *LIVIVS Hist. Rom. Lib. I. c. XXVI.*y) *VALERIVS MAXIMVS Dict. fact. memor. Lib. V. c. 8.*z) *IDEM cit. loc.*a) *FLORVS Epitom. Liuii. ad Lib. LIV.*b) *SCHVBARTHVS de fut. Iurisprud. Exercit. I. p. 105.*

solenni, quam sic concepit QVINTILIANVS: ^{c)} DISCEDE DE DOMO MEA; vel uti eam concepit VALERIVS ^{d)} in causa Silani: FILIVM REPVBICA ET DOMO MEA INDIGNVM IV DICO PROTINVSQVE E CONSPECTV MEO ABIRE IVBEO. Sicut plerumque poenae excogitatae ideo, ut emendarentur improbi, hinc apud QVINTILIANVM ^{e)} dicitur *fili emendatio*. Cum vero iusta patris ira delictis filii commota abdicacionis causa fuerit, hinc ea apud CALPVRNIVM FLACCVM ^{f)} *ira domestica* appellatur. Falsus mihi videtur CVIACIVS, ^{g)} qui *abdicacionem iure romano probatam non fuisse* statuit. Concedo equidem expresse in verbis legum eam fundatam non esse; sed cum sit effectus iudicii domestici paterni, concessam simul habeamus eam ea lege, qua patrium iudicium comprobatur, necesse est, saltem non prohibitam lege publica. Verum est abdicacionem non ad legis praescriptam formam fuisse peractam, ut ideo legitimus actus non sit, peracta tamen est ex arbitrio et sententia iudicis domestici lege non prohibente. Petr. BURMANNVS ^{h)} satis manifestum esse negat, Romanis usitatam fuisse abdicacionem. Affirmat viros doctos nullum adferre exemplum, quod doceat Graecorum abdicacioni respondere Romanam. Putat voce abdicacionis improprie usus esse autores classicos. Sed mallet abdicacioni factae a Romanis suum restituisset nomen. Verum est, abdicacionem Romanam non convenire cum ἀποκηρύξεως solennibus, si id respicias, quod fuerit graecis actus legitimus, non aequae romanis. At si effectus diiudices, haud Burmannus me habebit consentientem. Poena erat Graecis utique Romanis, tollebat omnia familiae iura et apud Athenienses et apud Romanos. Differentiam tamen fuisse inter utramque lubenter concedo. Si ritum

c) QVINTILIANVS *Declamat. CCLIX.*

d) VALERIVS *cit. loc.*

e) QVINTILIANVS *Declamat. XVII.*

f) CALPVRNIVS FLACCVS *Declamat. XVIII.*

g) CVIACIVS *ad L. VI. Cod. de patr. pot.*

h) BURMANNVS *ad Quintiliani Instit. Orat. L. VII. c. IV.*

tum Graecorum eiiciendi filium ex familia abdicationem, Romanorum vero patrum sententiam de expellendo filio in domestico iudicio latam ἀποκήρυξιν voces, improprie vtrumque dictum arbitror, non aequè, si rem exprimas voce cuius genti propria. Deduxit me in hanc sententiam Rescriptum DIOCLETIANIⁱ⁾ Imperatoris, quippe ibi scriptum; *abdicationem* (sc. eam) *quam Graeci ἀποκήρυξιν dicunt. caet.* Aliud verbum non aderat, quo Graecorum illum actum exprimerent Romani. Proprio ergo significatu vtuntur scriptores classici hoc verbo, si de romani patris sententia lata loquuntur. Improprie vero locutus esse autores probari posse putat Burmannus exemplo ex SVETONIO^{k)} alato. Dicitur Augustus Agrippam *ob ingenium sordidum ac ferox abdicasse seposuisseque Surrentum.* Habet hoc, vt suam probet coniecturam, emancipationem, cuius mentionem facit THEOPHILVS PARAPHRASTES,^{l)} apud quem scriptum est: Τί γάρ ὅτι ἡ ἐπιβούλευσε τῷ θετῷ πατρὶ ἢ ἕτερόν τι ἐπραξε, ὡπερ ἄξιον ἑαυτὸν ἐποίησε τοῦ ἐμβλιθῆναι τῆς τοῦ θετοῦ πατρὸς ὑπεξουσιότητος. u. t. l. exponit Curtius: *Quid enim si aut patri adoptiuo insidias fecerit, aut aliud quid egerit, propter quod merito ex adoptiuui patris potestate abiici debeat?* Vocat Burmannus *emancipationem ob delictum.* Sed si hic veram subintellexisset illam emancipationem romanis alias frequentem, cur vtitur Theophilus phrasi ἐμβάλλειν τῆς τοῦ πατρὸς ἐπεξουσιότητος, cum paulo ante vsus fuerat formula ποιῆν ἐμαγκιπάτων et aliis locis verbo ἐμαγκιπατέυειν? Nec proprie in poenam emancipationem fieri euincit Franc. CONANVS,^{m)} qui affirmat, *non poenae, sed summi beneficii loco solere dari emancipationem.* Cur vitae insidias vel aliam iustam causam exegerat Theophilus, ex qua dignus esset filius, qui patria excideret potestate? Nulla emancipationis proprie alleganda causa. Haud peruidit Vir Summus, singulare hic esse

C 3

i) DIOCLETIANVS in L. VI. C. de patr. potest.

k) SVETONIUS in Augusto. Cap. LXV.

l) THEOPHILVS Paraphr. Instit. Lib. I. Tit. XI. §. 3.

m) CONANVS Comment. Iur. Civil. Lib. II. Cap. XIII.

esse aliquid in arrogato antea impubere, quem postea pater arrogator emancipaturus est, quae emancipationis species ex constitutione D. PII provenit, quaeque a reliqua emancipatione in hoc differt, quod sine iusta causa fieri nequeat. Sed redeamus ad Agrippam abdicatum. Senu proprio locutum arbitror Suetonium. Venit haec abdicatio ex domestico patris iudicio, vique sententiae in eo latae non solum eum ex familia eiecit, sed et Surrentum seposuit. Ritus itaque, quo liberi a parentibus inter vivos ob maleficia ex familia eiiciuntur, quamue pater exercet vi suae potestatis tanquam iudex, proprie abdicatio dici potuit, improprie vero ἀπονήρυξις dicta fuisset, quod utriusque populi ideae tunc forsan confusae fuissent. Nec solius Agrippae adest exemplum, adfunt et plura. Sic abdicavit T. Manlius Torquatus iudex domesticus filium suum Silanum apud VALERIVM.ⁿ⁾ En! ipsam huius iudicis sententiam: *Cum Silanum filium meum pecunias a sociis accepisse mihi probatum sit, et republica et domo mea indignum iudico protinusque e conspectu meo abire iubeo.* Coniungebat hic seuerus iudex relegationem cum abdicacione. Sic voluit Caesar apud eundem VALERIVM^{o)} vt Caesetius filium suum abdicaret, qui vero ideo, vt negaret, Dictatori respondit: *Celerius tu mihi Caesar omnes filios meos eripies, quam ex his ego unum* NOTA PELLAM mea. Docet hic ipse Caesetius, ignominiosam fuisse illam abdicacionem, et recte, cum in poenam fieret, quod fecus in emancipatione. Bellissime ergo sentit AERODIVS^{p)} eum, qui omnem omnino prohibitam fuisse abdicacionem assereret, ignoracione historiae aberrare. Nec adeo improbanda est ipsius interpretatio, quasi demum hoc abdicandi genus abierit in defuetudinem et abdicacionum causae in exheredationem reiectae sint. Probabile in eo est, cum causaria ceperit esse exheredatio, quae quondam libera fuerat. Notat praeterea

n) VALERIVS Lib. V. cap. VII.

o) IDEM cit. loc.

p) AERODIVS ad Quintilian. Declam. CCLX.

terea HOTMANNVS, q) *abdicationem non fuisse modum soluendi patriam potestatem*, quod quidem verisimile redditur, cum Torquatus adeo filium suum e republica eiiciebat, quod vix potuisset, si patria cessasset potestas. At non cessabant iura a parte patris, sed amittebat filius abdicatus iura filii. Sed de hac sententia adhuc dubito. Iam tandem videamus quid voluerit sibi Diocletianus.

CAPVT V.

Rescribere DIOCLETIANVS r) et MAXIMIANVS A. A. Hermogeni in hunc modum. *Abdicatio, quae graeco more ad alienandos liberos usurpatur et ἀποκήρυξις dicebatur, Romanis legibus non comprobatur. P. P. XVII. Kalend. Decembr. Maximiano A. II. et Ianuar. Coss.* Notat PETITVS s) mendum esse in Consulibus nominibus, quare probat MAXIMVM II. cum IANVARIO CONSULES fuisse. Ad Graecum hominem data fuisse hoc rescriptum, patet ex Hermogenis appposito nomine. Alienare forsitan voluit hic ipse Hermogenes filium suum more gentis suae, mota est propter illam ἀποκήρυξις forsitan a filio, aut adit precibus supplicibus Imperatores filius ipse quaerens, an, cum constitutio Caracallae omnes ciues effecerit, qui in romano orbe viuerent, actus genti Graecorum vsitatus validus esse posset. Rescribunt utrique, hanc abdicationis speciem romanis legibus, ad quarum tamen nutum actus legitimi expediendi, non comprobari. Commendant hanc interpretationem ipsa rescripti verba. Non agunt de Romana abdicatione seu poena a patre iudice domestico liberis inflicta, sed de ea, quae Graeco more ad alienandos liberos usurpatur eaque quae graecis ἀποκήρυξις dicitur. Non ergo opus, ut CUIACIUM t) sequamur, qui affirmat, ciues Romanos interdum usurpasse more peregrino non proprio.

q) HOTMANNVS in *Partit. Iur. X, 10.*

r) DIOCLETIANVS et MAXIMINIANVS in *L. VI. C. de Pat. Pot.*

s) PETITVS ad *Leges Atticas cit. loc.*

t) CUIACIUS ad *L. VI. C. de Pat. Pot.*

proprio. De Romanorum enim abdicatione plane apud Imperatores sermo non est, quam confundit Cuiacius cum Graeca. Nec accurate peruidit hoc DVARENVS^{u)} qui sic scribit: *Non vult Diocletianus, non fuisse aliquando hanc abdicationem a Romanis usurpatam, sed ait, non fuisse comprobata.* Nec haec, de qua in rescripto agitur apud Romanos usurpata fuit ἀποκήρυξις, sed alia uti supra monuimus. Graeca enim ex Lege veniebat, Romana vero a iudicio paterno pendeat. Illa actus legitimus et publicus, haec priuatus, quippe adeo remotis fieri potuit propinquis et testibus. Caeterum difficile est, ut confundas cum exheredatione, quae videlicet viuo patre nunquam effectum habuit, sed eo demum mortuo vires cepit, neque vnquam patria sustulit iura.

At plura addere iam non libet. Nec addam quidquam de usu hodierno, quippe nec foris nostris plane incognitam esse, probari possit; haud enim raro fit, ut pater iuribus suis in filium, qui delictum commiserat, renuntiet formula vulgari: *ich erkenne ihn nicht mehr vor mein Kind.* Saltem simile negotium videtur abdicationi. Diximus, saltem quid nobis visum sit, meliora vero semper probabimus.

u) DVARENVS in Tit. II. Lib. I. Digestor.

T A N T V M.

